

מר אמיר אלשטיין

יו"ד הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ר המועצה הבינלאומית

ד"ר ג'ורג' שולץ

יו"ר של כבוד

חברי הוועד המנהל

אלוף (מיל') אורנה ברביבאי

מר חן ליכטנשטיין

גב' מול מועלם

מר סלי מרידור

מר אבינועם נאור

עו"ד אבי פישר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

מר יוסי קוצ'יק

מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופטת רוזלי סילברמן אבלה, קנדה

מר אליזבט אברמס, ארה"ב

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

גב' אן אפלכאוס, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה

השופטת דורית בניש, ישראל

השופט סטיבן ברייד, ארה"ב

ד"ר אימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה

השופטת דליה דורנר, ישראל

פרופ' רוניל דניאלס, ארה"ב

השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי ג'סיס, פרס, אסטרטגיה

פרופ' יודיה צ' שטרן, מחקר

פרופ' יובל שני, מחקר

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמית אילון

פרופ' חנוך דגן

פרופ' תמר הרמן

פרופ' מוסטפא כבהא

פרופ' עמית כהן

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' מרדכי קרמניצר

פרופ' גדעון רהט

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' איתן שיינסקי

מייסד ונשיא לשעבר

ד"ר אריק כרמון

הנדון: הצעת חוק העונשין (תיקון – עבירה של פגיעה בקשרי החוץ של ישראל).

התשע"ח-2017

אנו מבקשים להתנגד להצעת החוק. זוהי הצעה שאין לה מקום במדינת חופשית או מדינת חוק. עבירה פלילית שמהותה "עשיית מעשה כדי לפגוע באינטרסים של מדינת ישראל" היא עבירה שסותרת באופן החזיתי ביותר את עקרון החוקיות, והיא יכולה לכלול כל מעשה של התנגדות לשלטון. ההצעה כה מופרכת, שאין בכוונתנו להכנס לפרטי הפרטים אלא להתייחס אליה בכללותה.

מהות ההצעה

1. מהות ההצעה היא החלפת סעיף 121 (ב) לחוק העונשין שכיום מנוסח כך:

"(ב) על אף האמור בכל דין, העושה מעשה עבירה בכוונה להזיק ליחסים בין ישראל לבין מדינה, ארגון או מוסד כאמור בסעיף קטן (א) או לעניין שיש בהם לישראל, דינו – מאסר עשר שנים; ואם ענשו על עבירה כאמור, אף בלי שהוכחה הכוונה האמורה בסעיף קטן זה, הוא מאסר שבע שנים או יותר, דינו – מאסר עולם."

בסעיף המוצע:

"(ב) על אף האמור בכל דין, העושה מעשה כדי להזיק לאינטרסים של מדינת ישראל, ליחסים בין ישראל ובין מדינה, ארגון או מוסד כאמור בסעיף קטן (א), או לעניין שיש בהם לישראל, דינו – מאסר שבע שנים, ואם עבר עבירה בכוונה להזיק כאמור, דינו – מאסר עשר שנים; ואם עונשו על עבירה כאמור, אף בלי שהוכחה הכוונה האמורה בסעיף קטן זה, הוא מאסר שבע שנים או יותר, דינו – מאסר עולם."

עיקר השינויים הם כאלה: בעוד שהעבירה המקורית היתה למעשה סעיף המחמיר מעשה עבירה קיימת, כאשר מתקיימת כוונה להזיק ליחסים בין ישראל למדינה או ארגון וכו', העבירה המוצעת שונה לחלוטין, ולמעשה החלק

הארי שבה לא קשור כלל ליחסי חוץ. לפי העבירה המוצעת **כל מעשה (גם לא מעשה עבירה)**, אשר נעשה "כדי (יש לציין ש"כדי" עדיין אמור להתפרש כיסוד נפשי של כוונה אך ברור לפי המשך הסעיף, שקובע החמרה כאשר יש כוונה, שלשיטת המציעים לא מדובר בכוונה) **להזיק לאינטרסים של מדינת ישראל**" – דינו מאסר שבע שנים.

ביקורת

בכל הכבוד, אנו סבורים שזו הצעה שאף במדינות דיקטטוריות למהדרין, היו חוששים להעלות, ולו מפאת הנסיון להסתיר שזו דרכן של מדינות דיקטטוריות, בפועל. הטענה כי במדינה דמוקרטית, אדם יישלח לכלא משום ש"עשה מעשה כדי להזיק לאינטרסים של מדינת ישראל" – שזהו היסוד העובדתי העמום ביותר שניתן להעלות על הדעת וסותר את עקרון החוקיות במשפט הפלילי באופן הבוטה ביותר. למעשה, ככל שאכן מדובר ב"כוונה להזיק לאינטרסים של מדינת ישראל", אין כלל יסוד עובדתי ומדובר בפשע מחשבות בלבד. היסוד העובדתי של עבירה לא יכול להיות "כל מעשה".

אך גם אם מדובר היה בהגדרה שונה של מעשה "שיש בו כדי להזיק", מי הוא שיקבע מהם האינטרסים של מדינת ישראל? פוליטיקאים? המשטרה? התביעה? ראש הממשלה? בית המשפט? וכיצד אמור אזרח לדעת מראש מהם האינטרסים האלה? זהו נוסח שדומה מאד לנוסחים תאורטיים שנהוג ללמד בתורת המשפט בתור חוקים חסרי כל יסוד עובדתי, שמאפשרים למעשה אכיפה שרירותית פוליטית כגון "מי שעושה את שלא מוצא חן בעיני המלך". עבירות פליליות מעצם טיבן מגינות על אינטרסים של הציבור ושל המדינה – אך זאת באמצעות הגדרות מפורטות של אותם ערכים, ושל הפגיעה בהם. לא ניתן להגדיר עבירה שהיא למעשה קולב שמייתר את כל העבירות הספציפיות.

אם היה ספק מהי דוגמה ראוייה בעיני המציעים ליישום העבירה, הם מספקים אותה בדברי ההסבר: "נוכח העובדה שיש מי שחוברים לאויבי המדינה ולחרמות נגדה, הפוגעים בתדמית המדינה, מוצע להרחיב את הסעיף ולכלול במסגרת העבירה לא רק מקרים שהם עבירות שנעשו כדי לפגוע בישראל, אלא גם מעשים שיש בהם כדי להזיק לאינטרסים של מדינת ישראל".

לפי המציעים אם כן, מדובר למעשה באיסור פלילי על השתתפות בחרם על המדינה (וסביר שכוונתם גם לחרם רק על יהודה ושומרון, כפי שהוגדר ב"חוק החרם"). לפי המציעים, מי שיחליט להשתתף בחרם על מדינת ישראל – הוא עבריין פלילי (עבירה חמורה שדינה שבע שנות מאסר אם לא יותר כאשר ישנה גם כוונה). הם מנסים לטעון כי החוק לא יפגע בחופש הביטוי, ויחול על מי ש"משתתף באופן פעיל" בחרם, אך שוכחים כי "מעשה" יכול בהחלט לכלול גם

ביטויים. וכי קריאה לחרם לא תתפרש כמעשה הגורם נזק לאינטרסים של מדינת ישראל? קריאה פומבית יכולה לגרום נזק חמור יותר מאשר ההשתתפות עצמה. אך ממילא מובן שבמדינה חופשית, גם המעשה עצמו, של השתתפות בחרם (ומיותר לציין – שאנו מתנגדים לחרמות) – אין לאסרו ולהפכו לעבירה.

ומעבר לכך, כאמור לעיל, החוק לא מגביל עצמו להטלת חרם, אלא משתמש במונח הרחב ביותר האפשרי של "כדי להזיק לאינטרסים של המדינה", שיאפשר למעשה להעמיד לדין כל מי שמתנגד למשטר או לממשלה.

נדמה שאין להכביר מילים כמעט, עד כמה ההצעה מבישה ומבזה את ישראל ומתאימה למשטרים אוטוריטריים. הצעות כאלה – הן הן שפוגעות באינטרסים של המדינה, בתדמיתה, ובנכס היקר ביותר שלה – היותה מדינה דמוקרטית. יש לדחות אותה על הסף ובבושת פנים.

ד"ר עמיר פוקס, עו"ד

פרופ' מרדכי קרמניצר

המכון הישראלי לדמוקרטיה